

Hovedinstruks for Direktoratet for eksportkontroll og sanksjoner (DEKSA)

Fastsatt av Utenriksdepartementet med virkning fra 1. januar 2025.

Revidert med virkning fra 26. januar 2026

Innhold

1.	Innledning.....	3
2.	Departementets myndighet og ansvar	3
3.	DEKSAs myndighet og ansvar	4
3.1.	Formål.....	4
3.2.	DEKSAs hovedoppgaver.....	4
3.3.	Juridiske rammer for oppgavene.....	5
3.4.	Direktørens myndighet og ansvar	6
4.	Krav til DEKSAs interne styring	6
4.1.	Krav til planlegging, gjennomføring og oppfølging.....	6
4.2.	Regnskapsprinsipp og regnskapsføring	7
4.3.	Anskaffelser	7
4.4.	Krav til risikostyring og internkontroll	7
4.5.	Forebyggende sikkerhet	7
4.6.	Arbeidsgiverrollen (HMS, likestilling og ikke-diskriminering).....	8
4.7.	Krav til habilitet og håndtering av innsideinformasjon	8
5.	Styringsdialogen og det faglige samarbeidet	8
5.1.	Styringsdokumenter	8
5.2.	Etatsstyringsmøter.....	8
5.3.	Fagmøter og øvrige møter.....	9
5.4.	Nærmere om samhandling og kommunikasjon	9

1. Innledning

Direktoratet for eksportkontroll og sanksjoner (DEKSA) ble etablert ved kongelig resolusjon 9. februar 2024. DEKSA er et ordinært statlig forvaltningsorgan administrativt underlagt Utenriksdepartementet (UD).

Formålet med hovedinstruksen er å klargjøre myndighet og ansvarsdeling mellom UD og DEKSA, og å fastsette UDs krav til direktoratets interne styring og kontroll. Hovedinstruksen må ses i sammenheng med årlige tildelingsbrev.

Økonomi- og virksomhetsstyringen i DEKSA skal følge Reglement for økonomistyring i staten (Reglementet) og Bestemmelser om økonomistyring i staten (Bestemmelsene), som samlet omtales som økonomiregelverket. Denne hovedinstruksen er bygget opp som et supplement til økonomiregelverket og gjentar derfor ikke innholdet i dette.

UD kan fastsette unntak og foreta endringer i hovedinstruksen ved behov.

2. Departementets myndighet og ansvar

UD har det overordnede administrative og budsjettmessige ansvaret for direktoratet. UD stiller krav og tildeler økonomisk ramme og fullmakter til direktoratet gjennom et årlig tildelingsbrev og eventuelle supplerende tildelingsbrev. Direktoratets resultater, styring og kontroll følges opp gjennom styringsdialogen, jf. nærmere omtale under punkt 5 nedenfor.

UD har ansvaret for politikkutviklingen innenfor direktoratets ansvarsområder. UD har ansvaret for å fastsette og uttale seg om norsk eksportkontrollpolitikk og for forståelsen av vesentlige norske utenriks- og sikkerhetspolitiske interesser. På sanksjonsfeltet tar UD stilling til om Norge skal slutte opp om andre sanksjonsregimer enn de som vedtas i FNs sikkerhetsråd og endringer i gjeldende sanksjonsregimer.

UD har instruksjonsmyndighet overfor DEKSA i saker som faller inn under DEKSAs ansvarsområde. Dette innebærer at UD kan gi DEKSA instruks om bl.a. lov- og forskriftstolkning, skjønnsutøvelse og saksbehandling.

UD har ansvaret for lov om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester, teknologi mv. (eksportkontrollloven) og lov om gjennomføring av internasjonale sanksjoner (sanksjonsloven), herunder tolkningsspørsmål knyttet til lovene og gjennomføring av eventuelle lovendringer.

UD gjennomfører departementsforeleggelse og fatter vedtak av forskrifter om nye sanksjonsregimer og endringer i eksisterende sanksjonsregimer, samt departementsvedtak om listeføringer, basert på forberedende arbeide og utkast som lages i DEKSA.

UD har ansvar for å lede Norges deltagelse og leveranser i det internasjonale samarbeidet om eksportkontroll og sanksjoner, med mindre det er delegert til DEKSA.

UD er klageinstans for vedtak fattet av DEKSA iht. forvaltningsloven, offentleglova, eksportkontrollloven og sanksjonsloven.

UD har ansvaret for dialogen med Stortinget og andre departementer.

UD har ansvaret for den bilaterale politiske dialogen med andre lands myndigheter, samt andre lands ambassader og diplomatiske representasjoner i Norge, og trekker inn DEKSA der det er behov.

3. DEKSAs myndighet og ansvar

3.1. Formål

DEKSA er den nasjonale fagmyndigheten for eksportkontroll og sanksjoner i Norge.

Direktoratet skal iverksette regjeringens politikk og følge opp Norges internasjonale forpliktelser innenfor eksport av forsvarsmateriell, flerbruksvarer og annen sensitiv teknologi. Det inkluderer å hindre spredning av masseødeleggende våpen og leveringsmidler for slike. Direktoratet skal bidra til nasjonal sikkerhet ved å sikre at norsk sensitiv teknologi ikke tjener til å utvikle et annet lands militære evne, avledes til uønskede parter eller kan benyttes til å utøve terrorhandlinger, i strid med norsk lovgivning.

DEKSA skal ivareta Norges internasjonale forpliktelser på sanksjonsområdet, samt gjennomføring og forvaltning av sanksjoner som Norge har sluttet opp om.

3.2. DEKSAs hovedoppgaver

Regelverksforvaltning

Direktoratet har ansvar for forvaltningen av regelverket for eksport av forsvarsmateriell, flerbruksvarer, teknologi, tjenester og kunnskap og sanksjonsregelverket. Direktoratet skal behandle søknader om lisenser og tillatelser, unntak, dispensasjoner og annen myndighetsutøvelse der det følger av regelverket.

Direktoratet har også ansvar for oppfølging av vilkår satt i direktoratets vedtak etter regelverkene, og skal gjennomføre etterkontroller og revisjoner der dette er hensiktsmessig og mulig.

Direktoratet skal bidra til offentlig opplysning og årvåkenhet, og utføre veilednings-, informasjons- og opplæringsvirksomhet om eksportkontroll og sanksjoner overfor aktører i Norge som berøres av regelverkene.

Direktoratet skal informere Utlendingsdirektoratet om nye eller endrede reiserestriksjoner, i henhold til JDs generelle instruks GI-01/2025 med sikte på håndheving.

Direktoratet skal ha rutiner for å vurdere mulige brudd på eksportkontrollregelverket og sanksjonsregelverket og hvilke tiltak som skal iverksettes som følge av dette. Politiets sikkerhetstjeneste (PST) er etterforsknings- og påtalemyndighet.

Politikk- og regelverksutvikling

Direktoratet har en viktig rådgivende funksjon overfor UD og skal både på eget initiativ, og etter bestilling fra departementet, levere faglige innspill og analyser til departementet. UD kan be DEKSA utrede mulige lov- og forskriftsendringer og tolkningsspørsmål knyttet til eksportkontrollloven og sanksjonsloven.

Direktoratet skal forberede og lage utkast til nye forskrifter og endringsforskrifter på sanksjonsfeltet og på eksportkontrollfeltet, samt utkast til departementsvedtak eller kongelig resolusjon basert på bestilling fra UD.

Direktoratet skal følge med på sanksjonsutviklingen internasjonalt for å sikre best mulig oversikt og bidrag til beslutningsgrunnlag for UD. Direktoratet skal utarbeide kunnskapsgrunnlag angående praktisering av ulike tiltak i henhold til sanksjonsregelverket.

Direktoratet skal utarbeide tallgrunnlag, herunder statistikk og figurer, til den årlige meldingen til Stortinget om eksport av forsvarsmateriell, eksportkontroll og internasjonalt ikke-spredningssamarbeid, etter bestilling fra departementet.

Direktoratet skal utarbeide grunnlag og tilrådninger om klarering av land for mottak av forsvarsmateriell fra Norge, etter bestilling fra departementet eller på eget initiativ. DEKSA kan gi selvstendige høringsuttalelser i spørsmål som berører direktoratets ansvarsområder. Dersom direktoratet har vært involvert i saksforberedelse av høringen, bør DEKSAs høringssvar begrenses til å kun omhandle administrative og økonomiske konsekvenser, med mindre annet er avtalt med UD.

Internasjonalt samarbeid

Direktoratet skal i samråd med departementet representere Norge i møter i multilateralt og internasjonalt samarbeid innenfor eksportkontroll og sanksjoner.

Direktoratet har ansvar for rapportering til internasjonale eksportkontrollregimer og organisasjoner om eksport av forsvarsmateriell og flerbruksvarer, i samsvar med Norges internasjonale forpliktelser.

Direktoratet skal ha dialog med andre lands eksportkontroll- og sanksjonsmyndigheter innenfor direktoratets ansvarsområder. DEKSA skal involvere UD dersom denne kontakten er med andre lands utenriksdepartement.

Direktoratet skal i samråd med departementet ha dialog med ambassader og diplomatiske representasjoner i Norge, innenfor direktoratets ansvarsområder.

Nasjonalt samarbeid

Direktoratet har ansvaret for å lede det nasjonale samarbeidet og operativ dialog om eksportkontroll og sanksjoner med Etterretningstjenesten, Politiets sikkerhetstjeneste, Tolletaten, Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet og Forsvarets forskningsinstitutt, og andre relevante offentlige virksomheter.

Direktoratet kan bli anmodet av departementet om å bidra i håndtering av hendelser i henhold til nasjonal beredskapsplan for Proliferation Security Initiative (PSI).

Direktoratet deltar i tverrsektorielle arbeidsgrupper og lignende samarbeid innenfor direktoratets ansvarsområde.

Media

Direktoratet skal svare på mediehenvelender innenfor DEKSAs ansvarsområde.

Direktoratet skal ha et klart og brukervennlig språk i direktoratets interne og eksterne kommunikasjon.

3.3. Juridiske rammer for oppgavene

Eksportkontroll forvaltes med hjemmel i lov av 18. desember 1987 om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi mv. Eksportkontrollloven gir Kongen fullmakt til å gi forskrift med nødvendige bestemmelser om gjennomføring av kontrollen. Forvaltningens gjennomføring av kontrollen er i dag regulert i Forskrift av 19. juni 2013 om eksport av forsvarsmateriell, flerbruksvarer, teknologi og tjenester og UD's retningslinjer for behandling av søknader om eksport av forsvarsmateriell, samt teknologi og tjenester for militære formål. Departementet har delegert myndighet til DEKSA gjennom forskrift av 26. november 2024.

Sanksjoner gjennomføres i Norge med hjemmel i lov av 16. april 2021 om gjennomføring av internasjonale sanksjoner. Sanksjonsloven gir Kongen fullmakt til å gi forskrift med nødvendige bestemmelser for å gjennomføre sanksjoner som er vedtatt av FNs sikkerhetsråd, samt sanksjoner vedtatt i mellomstatlige organisasjoner eller som ellers har bred internasjonal oppslutning. Sanksjonene gjennomføres i forskrift. De enkelte sanksjonsforskriftene gir direktoratet myndighet til

å behandle søknader om tillatelser, unntak og dispensasjoner, samt annen myndighetsutøvelse i den grad det følger av forskriftene. DEKSAs enkeltavgjørelser i saker om unntak og dispensasjoner etter sanksjonsregelverket utgjør enkeltvedtak etter forvaltningslovens regler.

DEKSA kan fortsette etablert forvaltningspraksis fra UD og ved behov oppdatere forvaltningspraksis i tråd med EI-01 og EI-02/2025. DEKSA skal informere departementet dersom gjeldende regelverk (lov, forskrift, instruks) har eller kan ha utilsiktede konsekvenser. DEKSA skal også uoppfordret gi departementet beskjed dersom direktoratet ser mulige regelverksendringer som kan bidra til å nå overordnede politiske målsettinger. Departementet vil også kunne be om særskilte evalueringer i forbindelse med praksis- og regelverksendringer.

3.4. Direktørens myndighet og ansvar

Direktoratets leder skal ha stillingstittel direktør. Direktøren beskikkes av Kongen i statsråd på åremål for seks år, med mulighet for forlengelse i én periode.

Direktøren har ansvar for faglig og administrativ ledelse av direktoratet. Direktøren skal sørge for at aktiviteter gjennomføres innenfor gjeldende juridiske rammer og i tråd med tildelingsbrevet, hovedinstruksen, økonomiregelverket og de til enhver tid gjeldende skriftlige instruks. Direktøren har innenfor sitt område et selvstendig ansvar for at virksomheten har effektive og hensiktsmessige systemer, og rutiner med tilfredsstillende intern resultat- og økonomikontroll.

Direktøren har ansvar for å utvikle virksomheten slik at den kan gjennomføre DEKSAs samfunnsoppdrag og møte fremtidige utfordringer mest mulig effektivt innenfor gjeldende styringsrammer og disponible ressurser. Direktøren skal i tillegg legge til rette for en god fagdialog med departementet, inkludert om trender og utviklingstrekk på eksportkontrollfeltet og arbeidet med sanksjoner.

Direktøren skal sikre at departementet varsles umiddelbart dersom det innenfor DEKSAs ansvarsområder oppstår:

- kritisk risiko eller alvorlig svikt i resultatoppnåelsen
- saker som kan medføre betydelig politisk oppmerksomhet
- saker som kan medføre betydelig medieoppmerksomhet
- saker av vesentlig strategisk betydning for nasjonal sikkerhet og/eller norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk
- saker av vesentlig betydning for Norges bilaterale forhold til andre land eller internasjonale organisasjoner
- saker som har betydning for utenriksministerens konstitusjonelle ansvar overfor Stortinget, og/eller Stortingets eksterne kontrollorganer.

Informasjonen skal være skriftlig og der mulig inneholde en kort vurdering av videre oppfølging.

4. Krav til DEKSAs interne styring

4.1. Krav til planlegging, gjennomføring og oppfølging

DEKSA disponerer årlige tildelinger i samsvar med tildelingsbrev fra UD, Stortingets bevilgningsvedtak og forutsetninger, og gjeldende lover, regler og instruks. Direktoratet har myndighet til og ansvar for å prioritere egen virksomhet og oppgaveløsning innenfor de føringene og målformuleringene som er gitt i tildelingsbrev og andre styringsdokumenter fra departementet.

DEKSA skal ha god økonomistyring og utarbeide planer i et årlig og flerårig perspektiv. Tildelte midler skal anvendes målrettet og effektivt i tråd med forutsetningene i de årlige tildelingsbrevene fra UD. Resultater fra evalueringer skal benyttes i styringen.

4.2.Regnskapsprinsipp og regnskapsføring

DEKSA skal føre regnskapet etter periodiseringsprinsippet i henhold til de statlige regnskapsstandardene (SRS). Dette kommer i tillegg til krav til rapportering til statsregnskapet etter kontantregnskapet, jf. Bestemmelsene pkt. 3.4.2, og i tråd med årlige og varige rundskriv fra Finansdepartementet.

DEKSA avgjør i samråd med departementet eventuelle endringer i regnskapsprinsipp for virksomhetsregnskapet, jf. Bestemmelsene pkt. 3.3.2.

DEKSA skal bruke standard kontoplan som føringskontoplan, og skal rapportere til statsregnskapet etter statens kontoplan.

4.3.Anskaffelser

DEKSA skal ha systemer og rutiner som sikrer etterlevelse av regelverket for offentlige anskaffelser. Virksomheten skal ha en strategisk tilnærming til anskaffelser som bidrar til at det foretas gode anskaffelser mest mulig effektivt og i tråd med formålsbestemmelsen. Anskaffelsesarbeidet bør inngå i ledelsens internkontroll, slik at uheldig praksis kan korrigeres så snart som mulig. DEKSA skal med jevne mellomrom evaluere praksisen.

4.4.Krav til risikostyring og internkontroll

DEKSA skal ha en forsvarlig og dokumentert internkontroll. Internkontrollen skal utformes og gjennomføres slik at den gir rimelig grad av sikkerhet for at DEKSA når de mål som er fastsatt, følger føringer gitt av Stortinget og departementene, har en effektiv drift, har en pålitelig rapportering, og at lover, regler og instruksjoner følges.

DEKSA skal ha en forsvarlig risikostyring for hele virksomheten. Risikovurderingene på overordnet nivå rapporteres til UD i forbindelse med oversendelsen av årsrapporten og tertialrapportene. Vurderingene tas opp i det første etatsstyringsmøtet i året, og oppdateres til de påfølgende etatsstyringsmøtene.

Merknader fra Riksrevisjonen og Stortingets øvrige kontrollorganer skal ha høy prioritet. DEKSA skal utvikle en konkret plan for oppfølging av eventuelle feil og mangler som er pekt på av Stortingets kontrollorganer. Oppfølgingsplanen skal være tema i styringsdialogen og omtales i årsrapporten. UD skal ha kopi av den del av korrespondansen mellom DEKSA og Stortingets kontrollorganer som er relevant for UD's etatsstyring og forklaringsplikt overfor Stortingets organer.

UD skal også ha kopi av uttalelser av prinsipiell interesse fra andre ombud/tilsyn (f.eks. Likestillings- og diskrimineringsombudet eller Datatilsynet)

4.5.Forebyggende sikkerhet

Arbeid med sikkerhet skal inngå som en integrert del av all virksomhet i DEKSA. Arbeidet med sikkerhet skal være systematisk, risikobasert, lederforankret, og skal dokumenteres.

DEKSA skal vedlikeholde og videreutvikle egne styringssystemer for sikkerhet, inkludert styringssystem for informasjonssikkerhet. Styringssystemene skal være basert på anerkjente standarder. DEKSA skal utarbeide kritikalitets- og risikovurderinger for IKT-løsninger i forkant av større endringer eller anskaffelse og implementering.

Direktoratets arbeid for å opprettholde forsvarlig sikkerhetsnivå skal omtales i årsrapporten, og følgende temaer skal som minimum omtales:

- Direktoratets arbeid med systematiske risiko- og sårbarhetsanalyser. Slike analyser deles med departementet.
- Direktoratets utvikling og vedlikehold av planverk for håndtering av restrisiko som følger av uønskede hendelser.
- Direktoratets arbeid for å sikre målrettet øvingsvirksomhet i egen organisasjon.
- Direktoratets evalueringer av hendelser og øvelser, og arbeid med å følge opp læringspunkter.
- Direktoratets kunnskapshevende og bevisstgjørende tiltak.

4.6.Arbeidsgiverrollen (HMS, likestilling og ikke-diskriminering)

DEKSA skal følge opp statlig arbeidsgiverpolitikk, herunder implementere føringer og følge opp rapporteringer på personalområdet. DEKSA skal ha system for å kartlegge og følge opp risiko- og problemområder innen helse, miljø og sikkerhet, jf. arbeidsmiljøloven. DEKSA skal overholde aktivitets- og redegjørelsesplikten etter likestillings- og diskrimineringsloven §24 og §26. DEKSA skal redegjøre for dette arbeidet årlig i årsrapporten.

4.7.Krav til habilitet og håndtering av innsideinformasjon

DEKSA skal ha rutiner på virksomhetsnivå for håndtering av habilitet etter forvaltningsloven og innsideinformasjon etter verdipapirhandelloven.

5. Styringsdialogen og det faglige samarbeidet

UD har ansvar for å tilrettelegge for en forutsigbar og hensiktsmessig styringsdialog med DEKSA. All styring fra departementet til DEKSA skal være skriftlig. Både UD og DEKSA har ansvar for å tilrettelegge for et hensiktsmessig faglig samarbeid.

5.1.Styringsdokumenter

Følgende dokumenter er de mest sentrale i styringsdialogen:

- Hovedinstruks (denne instruksen)
- Tildelingsbrev og supplerende tildelingsbrev
- Instruks om skjønnsutøvelse, lovtolkning og saksbehandling innenfor gjeldende regelverk
- Referater fra etatsstyringsmøter
- Tertialrapporter
- Årsrapport og årsregnskap

Tildelingsbrevet inneholder mål, tildelinger, rapporteringskrav, oppdrag og andre føringer for året. Tildelingsbrevet skal også inneholde en oversikt over frister for innspill til budsjettarbeidet. Nye tildelinger eller føringer gjennom året formaliseres i supplerende tildelingsbrev.

DEKSA skal skrive en årsrapport som tilfredsstiller Finansdepartementets krav til årsrapporter i statlige virksomheter. Årsrapport og øvrig rapportering skal oversendes Utenriksdepartementet innen de frister som er fastsatt i det årlige tildelingsbrevet. Krav til innholdet i rapportene skal framgå av tildelingsbrevet.

5.2.Etatsstyringsmøter

For å bidra til at målene med etatsstyringen nås avholdes det etatsstyringsmøter mellom Utenriksdepartementet og DEKSA. Møtene ledes normalt av assisterende utenriksråd med støtte fra relevante fagavdelinger. Det avholdes tre etatsstyringsmøter gjennom året. Det første møtet er

årsrapportmøtet, og de to andre møtene behandler hhv tertialrapport 1 og 2. Etatsstyringsmøtene dokumenteres gjennom referater som er omforent mellom UD og DEKSA. Referatene skal som et minimum inneholde beslutningspunktene fra møtet.

Når saker krever oppfølging utover det som kan tas opp i forbindelse med ordinære etatsstyringsmøter, kan det avholdes særmøter i styringsdialogen. Kravet til dokumentasjon av slike møter er tilsvarende som for de ordinære etatsstyringsmøter.

5.3. Fagmøter og øvrige møter

Løpende dialog/koordineringsmøter

Det avholdes faste ukentlige halvtimes møter mellom de ulike fagmiljøene for koordinering ifm. pågående saker og prosesser.

Fagmøter

Fagmøter bør være avgrenset til spesifikke temaer og med deltakelse fra de som jobber med tematikken i departementet eller DEKSA. Begge parter kan ta initiativ til fagmøter, og de gjennomføres når en av partene har behov for det. Det lages en kort skriftlig oppsummering. Dersom det som følge av diskusjoner av saker i fagmøter oppstår behov for endringer i departementets styring av DEKSA, skal denne formidles skriftlig til DEKSA i supplerende tildelingsbrev, eller i form av instruks.

I løpet av året skal det avholdes felles fagmøter på tvers av fagområdene. Formålet med møtene er å diskutere tverrgående tema/saksområder. UD og DEKSA har møteledelsen annenhver gang.

Årlige strategisamlinger departement og etat

Det gjennomføres en årlig strategisamling mellom UD og DEKSA. Formålet er å se framover, legge til rette for langsiktig planlegging og ha strategiske diskusjoner og meningsutvekslinger om utviklingstrender innenfor ansvarsområdet til DEKSA. Det skal legges til rette for frie og åpne diskusjoner som ikke forplikter hverken departementet eller direktoratet.

5.4. Nærmere om samhandling og kommunikasjon

Dialog av uformell karakter er en viktig del av samhandlingen mellom departementet og direktoratet. Slik kontakt kan skje muntlig, skriftlig eller gjennom møter og skal ivareta behov for gjensidig informasjonsutveksling mellom UD og DEKSA. Det er viktig at den uformelle dialogen støtter opp under den formelle dialogen, og ikke skaper uklarhet. Krav til ryddig dialog er grunnleggende og følgende punkter skal overholdes:

- Styring av DEKSA skal være skriftlig og arkiveres.
- Muntlige bestillinger eller instruksjoner til direktoratet skal følges opp skriftlig så snart som mulig.
- Dersom det er behov for faglig dialog ifm. med hastebestillinger, f.eks. bestillinger fra politisk ledelse, skriftlige spørsmål fra Stortinget osv. kan den foregå mellom saksbehandlere/avdelingsdirektører etter hva som er hensiktsmessig.
- Bestillinger fra UD til DEKSA, og DEKSAs svar til UD, skal følge den til enhver tid gjeldende rutine (sist oppdatert april 2025).